

Wielrennen. Nieuwelingen. Buggenhout¹³

26 deelnemers - 1. Van Gucht Petrus (Lebbeke) de 65 km in 1 u. 58 ; 2. Segers ; 3. De Ruysscher ; 4. Van Lier ; 5. Van de Voorde ; 6. Van Extergem ; 7. Spiessens ; 8. Adriaenssens ; 9. Meert ; 10. Joos

(vervolgt)

Guido Van De Velde

Over de koster van bij ons (afl. 13)

Jozef Moortgat, de achtste koster

Josephus Ludovicus is de vierde telg uit het gezin van Prosper Moortgat en Julia Cuyckens, dat elf kinderen telt. Ook hij is een rasechte Opdorpenaar. Hij is er geboren op 29 december 1885. Op 35-jarige leeftijd wordt hij tot koster benoemd in opvolging van zijn jongere broer Eugeen¹, die in 1920 de sprong waagt naar het onderwijs. Jozef huwt Margriet Mathieu, die echter zeer jong zal overlijden. Ze laat hem twee kinderen na : Edgard en Julia. Vervolgens treedt hij in het huwelijk met Margriet Brugghemans, die hem twee dochters schenkt, Lena en Maria.

Jozef is een graaggeziene figuur in de Opdorpsse gemeenschap. Hij kwijt zich in de kerk verdienstelijk van zijn taak, die hij nauwgezet ter harte neemt. Driemaal per dag is hij stipt present om het Angelus te luiden. Met zijn grote sleutel doet hij 's morgens de kerkdeur open

¹³ Het Volk. Dinsdag 21 juni 1949, blz. 10, kol. 6

¹ Na een interim te Opdorp wordt Eugeen benoemd op 1 oktober 1920 in de gemeenteschool van Buggenhout. Hij verblijft er tot het einde van het schooljaar 1927-28.

voor de vroegmis ² en bij valavond na het lof is hij de laatste om alles te sluiten en op nachtslot te draaien.

20 juli 1945
Jozef Moortgat

Met een lange roede steekt hij iedere morgen de kaarsen aan en in een vast ritueel zet hij alle liturgische benodigdheden op het altaar. In de sacristie kiest hij de gewaden voor de pastoor en dit met de kleur, die past bij het feest van de dag, aangeduid in het liturgisch kalender. Hij houdt de kerk proper en vraagt soms aan één van zijn dochters om na een late begrafenis een handje toe te steken om alles terug op te bergen in één van die grote kisten in de sacristie. De reden hiervan is dat hij zo vlug mogelijk de baan op wil om zijn cliënteel te bezoeken. Immers, naast de uitbating van een winkel voor koloniale waren heeft hij ook nog een lucratieve bezigheid in de verkoop van rookartikelen. Afnemers bij uitstek

zijn priesters en collegeleraars. En 's avonds tijdens de recreatie komt het korps samen voor wat ontspanning door een kaartje te leggen en een goede *Romano* sigaar van koster Moortgat aan te steken.

En dat Jozef aardig overweg kan in het psalmodiëren bewijst zijn filosofie over de lange vespers ³ met Allerheiligen : *De eerst regel goed zingen, de tweede denken en het derde vers overslaan en 't zal wel gaan.*

² Vanaf 1968 worden avondmissen ingevoerd, eerst op zaterdag en nadien ook in de week.

³ Vesper (Latijn: avond) : het avondgebed in het getijdenboek. Thans houdt men in de namiddag op Allerheiligen een gebedswake voor alle overleden parochianen.

Fameuze staat van dienst

Als koster-orgelist heeft Jozef Moortgat gedurende 28 jaren bijna dagelijks het orgel ⁴ bespeeld. Gedurende zijn ambtsperiode heeft hij niet minder dan zes pastoors te Opdorp gekend. De eerste herder waarmee hij kennis maakt is **Gustaaf De Loose** ⁵. Op 43-jarige leeftijd wordt hij benoemd in dit landelijke dorp, dat hij ruilt vanuit

de Wase hoofdstad St.-Niklaas, waar hij zes jaar als onderpastoor fungeert. Hij laat de kerk verfraaien door het plaatsen van brandramen ⁶ en ook het orgel wordt hersteld. Hij staat mede aan de wieg van de vrouwengilde *Bij de Haard*, wanneer die het levenslicht ziet op 4 juli 1922. Naar verluidt is hij een plichtbewuste herder, maar nogal streng voor zijn schapen, alhoewel koster Jozef daar nooit een probleem van maakt.

De pastoor overlijdt op 79-jarige leeftijd, na een wel gevuld pastoraat van 37 jaar. Hij ligt begraven op het oude kerkhof, rechtover de Calvarieberg.

Koster Jozef Moortgat houdt met zijn zaalzangers enkele extra repetities om de nieuwe pastoor in te huldigen, want het bisdom laat

⁴ Orgel kerk Opdorp: in 1852 bouwt Pieter Hubert Anneessens (Geraardsbergen) een balustradeorgel.

⁵ Gustaaf De Loose (Zele 06.08.1848 - †Opdorp 15.03.1928) Leraar in het H. Maagdcollège te Dendermonde (1874); onderpastoor te Ronse St. Martinus (1876); onderpastoor te St.-Niklaas (1882); pastoor te Opdorp (1891).

⁶ Brandramen geplaatst in 1925 door firma Grossé (Brugge).

er geen gras over groeien. Amper een maand na het overlijden van pastoor De Loose wordt de 50-jarige **Maurits van Waeyenberghe** ⁷ op 20 april 1928 tot nieuwe pastoor alhier benoemd. Deze priester uit de streek van Gent heeft een geen al te sterke gezondheid en bovendien kan hij hier moeilijk aarden. Na amper één jaar houdt hij het voor bekeken en gaat op rust naar Wichelen, waar hij op 61-jarige leeftijd sterft op 14 maart 1939.

De bisschoppelijke overheid wil het deze keer over een andere boeg gooien en duidt een priester aan, die in de Sint-Amandusparochie geen onbekende is. **Octaaf Filliers** ⁸, die hier eerder zeven jaar als onderpastoor dienst doet, komt voor een tweede maal de pastorie bewonen. Hij wordt als pastoor aangesteld op 24 oktober 1929. De samenwerking met koster Jozef is van vrij korte duur, want na een aanloopperiode van vier jaar neemt pastoor Filliers ontslag om gezondheidsredenen (1933). Hij verhuist naar Gent en neemt zijn intrek bij familieleden. Op 65-jarige leeftijd verwisselt hij het tijdelijke voor het eeuwige en sterft op 6 april 1938.

Met de komst van **Honoré De Blieck** is onze koster aan de vierde pastoor toe. Andermaal speelt het bisdom kort op de bal, want op dezelfde dag dat zijn voorganger Filliers ontslag neemt, wordt De Blieck op het groot huis te Gent ontboden en meteen benoemd tot pastoor te Opdorp (1933). In de eucharistie bij de aanstelling wordt door onze koster met zijn zangkoor de *Missa Quarta* uitgevoerd ⁹.

Na een ambtstermijn van zes jaar wordt Honoré De Blieck tot pastoor benoemd op een grotere parochie en verhuist hij naar Belsele-Waas (1939). Hij overlijdt op 21 juni 1946 in de ouderdom van 66 jaar.

⁷ Maurits Van Waeyenberghe (St.- Denijs-Westrem op 08.03.1870) Leraar St.- Lievenscollege Gent (1912) ; onderpastoor Gent St.- Jacob (1912)

⁸ Octaaf Filliers (Bachte-Maria-Leerne 19.02.1837), Hulppastoor te Westrem (1898) en te Steenhuize (1899). Onderpastoor te Opdorp (1900) en te Meulestede-Gent (1907)

⁹ *Missa Quarta* van Alfons Moortgat (1881-1962), componist en letterkundige. Zie ook : Nog over Alfons Moortgat, een groot Opdorpendaar / Petrus Servaes. Ter Palen. Jrg 9, nr. 2 (feb 1985), blz. 64-69

Met de persoon van **Louis Schuerman**¹⁰ neemt een dorps- en studiegenoot van priester Edward Poppe zijn intrek in de pastorie. Het is iemand die joviaal van karakter is, voor zijn mening durft uit te komen en beschikt over organisatietalent. Hij is een gewezen aalmoezenier van vluchtelingen uit de eerste wereldoorlog, die hun toevlucht zochten in de streek van St.-Brieuc, in hartje Bretagne (Fr.). Verschillende jaren is hij werkzaam in het kamp *Les Côtes du Nord*. Hij komt naar Opdorp en wordt er uitbundig verwelkomd bij de aanstelling als pastoor op 14 maart 1939. De vreugde is echter van korte duur, want in de verte pakken donkere wolken zich samen over Europa en het rommelt van oorlogsgeruchten. De hemel zal pas opklaren op 8 mei 1945 bij de Duitse capitulatie¹¹. De bevrijding wordt algemeen met vreugde onthaald en koster Jozef luidt de ene klok, die in de toren is blijven hangen. Stilaan herneemt het leven op den Dries zijn gewone gang, maar andermaal wordt de goegemeente opgeschrikt. De droeve mare doet de ronde dat pastoor Schuerman totaal onverwacht overleden is.

Op 17 augustus is het prachtig weer en de pastoor rijdt met de fiets naar Baasrode om een collega te bezoeken. Onderweg wordt hij geveld door een hartstilstand, die abrupt een einde maakt aan zijn leven. Gans de parochie wordt in rouw gedompeld door het voortijdig heengaan van deze geliefde dorpsheer. Hij is pas 66 jaar oud en zes jaar in dienst. Koster Jozef en zijn zaalzangers zetten andermaal hun beste beentje voor om de uitvaart goed te verzorgen. Naar schatting wordt deze begrafenis bijgewoond door 700 personen, waarbij een flinke delegatie uit St.-Amandsberg zich laat opmerken¹².

Ondertussen is het wachten op de volgende pastoor, voor onze koster is dat meteen de zesde op rij. Een maand later is het zover, want op 7 september is de rook wit voor Opdorp. **André Maege**¹³

¹⁰ Louis Schuerman (Temse 03.02.1899). Surveillant in College te Dendermonde (1912) ; brancardier in de oorlog 1914-18 ; onderpastoor te St.-Amandsberg (1936)

¹¹ Japan capituleert op 6 augustus 1945 nadat Hiroshima en Nagasaki door atoombommen vernietigd worden.

¹² Gazet van Antwerpen. Jrg. 52, nr. 200 (zat/zon 25-26 augustus 1945), blz. 2, kol. 4

¹³ André Maege (Kortrijk 11.09.1897) Onderpastoor te Overmere (1923) en te Temse (1939)

wordt benoemd en doet als pastoor op 30 september zijn blijde intrede op zijn nieuwe parochie.

De nieuwe pastoor heeft vooral aandacht voor de liturgie, de kruistocht (EK) en de misdienaars. Zo heeft hij op een bepaald moment ongeveer veertig misdienaars in dienst en deze bonte bende bezorgt koster Jozef heel wat werk, wanneer hij al de klederen moet opplooien en wegbergen na een plechtige dienst.

Reizen zit de pastoor in het bloed. Zo heeft hij de halve wereldbol afgereisd, tijdens de talrijke uitstappen die hij organiseert in binnen- en buitenland. Hij is ook bekend door zijn uitgave van zijn missaal die hij betitelt als *Mijn dagelijkse mooiste uur* ¹⁴. Pastoor Maege neemt om gezondheidsredenen ontslag op 29 april 1963.

Hij blijft op zijn oude parochie ¹⁵ wonen en viert er zelfs nog zijn diamanten priesterjubileum ¹⁶. Op 88-jarige leeftijd is hij zacht in de Heer ontslapen op 27 september 1985.

Afscheid en opvolging

Op het einde van het jaar 1947 meldt onze koster zich ziek. Een slepende kwaal ondermijnt zijn sterk gestel en op 62-jarige leeftijd neemt Jozef Moortgat in alle gemoedsrust afscheid van zijn geliefden en verwanten. Op dinsdag 24 februari 1948 sterft hij thuis in familiekring. In hem verliest de Opdorpse gemeenschap een graaggeziene en joviale figuur. Pastoor Maege schrijft op zijn gedachtenprentje : *Zijn aandenken zal in zijn zo dierbaar Opdorp in eere blijven en ongetwijfeld heeft hij reeds voor zijn zo verdienstelijk zwoegend leven een honderdvoudige beloning ontvangen.*

Met het heengaan van Jozef wordt de galerij van de lange kostertraditie in de familie Moortgat besloten. Dit is voorwaar een unieke merkwaardigheid in de geschiedenis van de parochie.

¹⁴ 'Mijn dagelijkse mooiste uur': In- en opleiding tot het gebruik van het missaal. A. Maege, 1936, drukkerij Spickal Turnhout, 1668 pagina's, 10 x 15cm

¹⁵ Tot aan zijn overlijden verblijft hij bij de gazusters Thielemans in de Lijneveldstraat 31

¹⁶ Deze viering heeft plaats in 1982 met een TV - mis naar aanleiding van 150 jaar bestaan van de St.-Amandusparochie

Koster Jozef wordt opgevolgd door Jozef Rijdant¹⁷, afkomstig uit Ottergem. Hij maakt hier verschillende jaren de dienst uit en wordt opgevolgd door Jozef De Wilde.

8 januari 1977 : koster Jozef De Wilde zet Maurits Van Assche, Eugeen Van den Bossche en Gerard Vermeiren in de bloemetjes. Vijftig jaar zaalzanger wordt beloond met het zilveren ereteken "Sint-Bavo".

Na het vertrek van Jozef De Wilde (1980) doen Antoine Verbelen en Eric Van Ransbeeck plaatsvervangend dienst en met de komst van Ria Schelfhout, zit er voor het eerst een vrouwelijke koster op de orgelbank.

Nog de familie Moortgat

Ook in naburige parochies vinden we nog enkele nazaten afkomstig van de genealogie Moortgat. Te **Lebbeke** in de Onze-Lieve-Vrouwparochie duikt de naam op van de eerste koster Balthasar I

¹⁷ Jozef Rijdant neemt ontslag op 1 februari 1964 en wordt koster te Oosterzele.

(1610-1695)¹⁸. Zelfs de aanstellingsbrief uit 1631 is nog bewaard gebleven¹⁹. We geven hieronder de vertaling uit het Latijn.

Met eerbied en achting aan de Deken en het hoofd van het Kerkelijke College van de parochie der Heilige Maagd in Dendermonde en daarenboven aan de eerbiedwaardige Bisschop van Gent²⁰.

Wij zijn zo vrij eerbiedig aan uwe Eminentie voor te stellen de functie van koster te Lebbeke Onze Lieve Vrouw over te dragen aan Balthasar Moortgat en wij bidden uwe Eminentie deze opdracht te laten ingaan op de twaalfde dag van de maand november van het jaar onzes Heren 1631. Deze oorkonde bekleden wij met onze zegel en laten ze mede ondertekenen door onze secretaris.

De Deken en Kapittelheer.

Johannes Baptista van Breuseghem

Gedurende een periode van 60 jaar fungeert Balthasar I als koster en wordt dan opgevolgd door zijn zoon Jacobus (1661-1712)²¹. Deze geeft het ambt op zijn beurt door aan zijn zoon Balthasar II (1684-1744)²². Het is deze Balthasar II, die in 1730 voor 7 gulden witwasch levert aan de Capelle van Opdorp. In het jaar 1743 wordt hij opgevolgd door zijn zoon Georgius-Franciscus (1717- ?). Deze

¹⁸ Balthasar Moortgat huwt te Lebbeke met Maria De Reuse en is er koster van 1631 tot 1691.

¹⁹ Origineel op perkament, kapittelzegel op dubbele staat. RA. Gent, Fonds Bisdom, B5215 D.D. 12.11.1631

²⁰ Mgr. Antoon Triest, bisschop van Gent van 1621-1657. Kenspreuk: Confidenter (met vertrouwen).

²¹ Jacobus huwt in 1683 met Anna Berlaire uit Lebbeke en huwt in 1709 voor de tweede maal, met Suzanna Nicasius uit Buggenhout.

²² Balthasar II huwt in 1710 te Buggenhout met Anna Moortgat, dochter van Johannes en Johanna Van Spitaal en hertrouwt in 1724 te Lebbeke met Magda De Man (ARA Brussel, Kerkregister Lebbeke).

blijft echter amper één jaar in dienst²³ en wordt in 1744 vervangen door Georgius De Coninck²⁴.

Ook te **Steenhuffel** op de parochie van de H.Geuneva komen we koster Jan Baptist Moortgat tegen. Hij is een geboren Opdorpenaar (1737) en gehuwd met Anna Maria Lemmens. Ook hier gaat het kostersambt over van vader op zoon en komt in handen van Simon Moortgat (1762)²⁵.

En op de parochie van de H.Gerardus Majella te **Opstal** duiken twee telgen op van de fameuze kosterdynastie. Het zijn Louis (1889-1963) en Jean Moortgat (1909-1980). Maar over dit alles vertellen we meer in een volgende aflevering.

(Vervolgt)

J. Bruyland

²³ In de overlijdensregisters van Lebbeke staat hij nergens ingeschreven. Wellicht heeft hij Lebbeke verlaten.

²⁴ Al. Acta Capitularia, deel VII, Dendermonde, f. 82, t.

²⁵ Simon huwt te Steenhuffel met Johanna Moortgat. Na diens overlijden hertrouwt hij met Anna Maria Livina Verhavert. In : Historiek parochiaal leven te Opdorp / Gabriel Moortgat. 1967